Місячний Економічний Моніторинг України

№6 (164), червень 2014 року

Резюме

Тема місяця: Війна в Донбасі

Політика: 25 травня Петра Порошенка було обрано Президентом України. За 23 роки незалежності України він став першим кандидатом в Президенти, який отримав більшість голосів виборців у всіх регіонах.

Реальний сектор: Реальний ВВП знизився на 1,1% дпр в першому кварталі 2014 року. Інвестиції впали через високу політичну та економічну невизначеність.

Енергетичний сектор: Нафтогаз сплатив лише частину боргу Газпрому через відсутність згоди щодо обсягу решти боргу.

Сільське господарство: Експорт зернових за оцінками досягне 32 млн т у 2013/2014 маркетинговому році, що на 28% більше, ніж попереднього року.

Зовнішній сектор: Баланс рахунку поточних операцій (за виключенням АР Крим) мав позитивне сальдо у 0,2 млрд дол. США. Профіцит пояснювався падінням імпорту товарів.

Фіскальна політика: За оперативними даними Державного казначейства доходи Державного бюджету зросли на 11,2% дпр в січні-травні через збільшення трансферту прибутків НБУ до бюджету.

Соціальна політика: В липні уряд почне сплачувати спеціальну субсидію домогосподарствам з доходом на одного члена сім'ї, нижчим за прожитковий мінімум, щоб компенсувати підвищення в тарифах на житлово-комунальні послуги.

Ринок праці: В квітні середня заробітна плата в Україні (не враховуючи АР Крим) зросла на 5,5% дпр в номінальному виразі, але зменшилася на 1,3% дпр в реальному виразі.

Монетарна політика: В травні споживча інфляція повернулась до рівня вищого за 10%, а саме 10,9% вперше з 2011 року.

Обмінний курс: В травні волатильність курсу гривні зменшилась, а міжбанківський курс гривні залишався в проміжку 11,4-11,8 грн за дол. США.

Державний борг: Україна отримала перші транші позик від МВФ, ЄС та Світового банку.

Тема місяця: Війна в Донбасі

Громадянська війна чи російська агресія?

Ігор Бураковський, Костянтин Кравчук

У травні Україна, на території якої не було жодного військового конфлікту за останні 60 років, опинилася на межі повномасштабної війни. Уряд почав велику військову операцію проти повстанців, які намагаються відокремити Донецьку та Луганську області від України, оголосивши їх незалежними республіками, які прагнуть якомога швидше приєднатися до Росії. Конфлікт може тривати довго, оскільки повстанців підтримує Росія, кінцевою метою якої є повернення України до своєї сфери впливу.

Повстання на Сході України почалося в квітні, коли озброєні сепаратисти захопили низку адміністративних будівель та органи правопорядку в деяких містах Донбасу (Донецької та Луганської області), важливого промислового регіону із загальною чисельністю населення 6,6 млн осіб. Протягом травня повстанці поступово взяли під свій контроль ці міста, створили мережу блок-постів на дорогах, захопили деякі українські військові частини та взяли під контроль місцеве телевізійне мовлення. Уряд фактично втратив контроль над приблизно половиною території Донбасу і почав військову операцію, щоб протидіяти повстанцям у регіоні. Урядові війська блокували поширення повстання і очистили кілька міст від повстанців. Згідно даних Міністерства охорони здоров'я, станом на 11 червня в результаті конфлікту загинули 270 людей.

Конфлікт має ознаки як громадянської війни, так і зовнішньої агресії. З одного боку, переважна більшість повстанців є місцевими мешканцями, яких підтримує багато регіональних чиновників та місцевих співробітників правоохоронних органів. За оцінками уряду України, 11 травня близько третини місцевих жителів взяли участь у так званому референдумі про «незалежність» Донецької та Луганської областей від України. Донбас був оплотом колишнього президента Віктора Януковича, який втік з України в лютому, і, на відміну від жителів інших регіонів України, більшість мешканців Донбасу не підтримали новий уряд. Непримиренність жителів Донбасу викликана тривалою та масованою пропагандистською кампанією, яка була організована місцевою владою та Росією. Пропагандистська кампанія переконала значну частину місцевих жителів, що люди з інших регіонів України ставляться до них вороже, а новий уряд в Києві є «фашистською хунтою».

З іншого боку, конфлікт має явні ознаки зовнішньої агресії. Бойовики з Росії були ядром найбільш боєздатних загонів повстанців. Найбільш впливові лідери сепаратистів є російськими громадянами, які прибули до України лише нещодавно. Повстанці отримують зброю від постачальників, розташованих в Росії, в тому числі танки, переносні зенітно-ракетні комплекси та новітні автомати. Крім того, уряд Росії підтримав сепаратистів, розмістивши війська на кордоні з Україною та розгорнувши масовану пропагандистську кампанію.

Війну варто розглядати в контексті наполегливих спроб Росії залучити Україну до своєї сфери впливу. У березні Росія анексувала Крим, півострів з населенням 2,4 млн осіб на півдні України. Це сталося після того, як Росії не вдалося відвернути Україну від курсу на європейську інтеграцію. Ескалація на Донбасі могла бути першим кроком в масштабній російській військовій інтервенції в материковій Україні. Однак плани прямого військового втручання були заморожені після того, як західні країни попередили Росію про можливі санкції проти цілих галузей її економіки. В результаті Росія почала проти України так звану гібридну війну, яка поєднує дії нерегулярних військових формувань, елементи громадянської війни та тероризм, щоб досягнути своїх цілей та уникнути санкцій. Це означає, що конфлікт, швидше за все, буде тривалим.

У травні центральний уряд спробував вирішити конфлікт шляхом переговорів. Уряд запропонував надати більше повноважень місцевим органам влади та гарантував право на використання російської мови в регіоні. Але ці спроби не мали успіху, оскільки лідери повстанців відкинули будь-який компроміс з центральною владою.

Водночас інтенсивність бойових дій була досить низькою. Постійні бої відбувалися лише поряд з сусідніми містами Слов'янськ та Краматорськ на півночі Донецької області. Епізодично бойові дії відбувалися також поблизу інших населених пунктів. Низька інтенсивність бойових дій була пов'язана з кількома причинами. По-перше, військовий потенціал повстанців є дуже обмеженим. Їх загони налічують лише кілька тисяч осіб, тому що повстанці не змогли залучити велику кількість місцевих мешканців до бойових дій. По-друге, повстанці зосереджені в містах і фактично використовують місцевих мешканців у якості живого щита. Це заважає урядовим військам взяти міста під контроль, оскільки уряд ретельно намагається уникнути жертв серед мирного населення. По-третє, найбільші представники місцевого бізнесу можуть впливати як на повстанців, так і на центральний уряд. Це може видатися дивним, але, незважаючи на воєнний конфлікт, найбільші підприємства в регіоні не зупинилися і навіть не скоротили істотно обсяг виробництва (за кількома винятками). Враховуючи ці причини, можна припустити, що інтенсивність бойових дій, як і раніше, буде досить низькою.

Хоча поки конфлікт перешкоджає в першу чергу роботі банків та торговельних компаній в регіоні, далі він може завдати значно більшої шкоди економіці, якщо не буде зупинений. У травні ЄБРР погіршив прогноз економічного зростання в Україні з плюс 1,5% до мінус 7%. У 2013 році на Донбас припадало 14,5% населення та 25,2% експорту з України. Основними галузями промисловості регіону є металургія

та добування вугілля. З позитивного боку, конфлікт мотивував західні країни збільшити обсяг фінансової допомоги Україні. Він також може надати стимул для прискорення економічних реформ в Україні, оскільки він збільшив запит населення на підвищення ефективності уряду в цілому та правоохоронних органів зокрема.

Місячний Економічний Моніторинг України

Політика: Петро Порошенко обраний Президентом України

Президентські вибори. 25 травня Петро Порошенко, мільярдер та політик-центрист, який підтримував Євромайдан, був обраний новим Президентом України. Він отримав 54,7% голосів виборців, які взяли участі у голосуванні, тоді як його найближчий суперник Юлія Тимошенко отримала 12,8% голосів. Перемога Порошенко була очікуваною, оскільки він лідирував у опитуваннях в останні місяці. Інтрига полягала в тому, чи відбудуться вибори в усіх областях з огляду на військовий конфлікт, що розгортався на Сході України, а також чи зможе Порошенко виграти у першому турі (одержавши більш 50% голосів). Вибори відбулися в усіх регіонах України, за винятком Криму, хоча близько 82% виборців у Донецькій та Луганській областях не мали можливості брати в них участь, оскільки вибори у їх населених пунктах були зірвані проросійськими повстанцями. Тим не менш, за 23 роки незалежності України Порошенко став першим кандидатом в Президенти, який отримав більшість голосів виборців у всіх регіонах.

Новий Президент має більш помірні погляди на вирішення конфлікту в Донбасі, ніж більшість його головних конкурентів на виборчих перегонах. Він заявив, що для припинення війни потрібні переговори з президентом Росії Володимиром Путіним. Порошенко також закликав до децентралізації влади та надання російській мові офіційного статусу в Донбасі. Проте, він також заявив, що військова операція проти повстанців у Донбасі має бути більш ефективною. Новий Президент також підтримав ідею дострокових парламентських виборів. Крім цього, він повідомив, що у червні розраховує підписати розділи Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС), які залишилися не підписаними,.

7 червня Порошенко перейняв повноваження Президента у Олександра Турчинова, який виконував обов'язки глави держави з лютого після втечі екс-президента Віктора Януковича. Раніше Порошенко був членом парламенту протягом тривалого часу (у 1998-2005, 2006-2007 та 2012-2014 роках) та обіймав високі посади при президентах Вікторові Ющенку та Вікторові Януковичу (Міністр закордонних справ, Міністр економічного розвитку та торгівлі, голова Ради Національного банку України). Статок Порошенка оцінюється у 1-1,3 млрд дол. США. Він володіє корпорацією «Рошен», великим виробником кондитерської продукції.

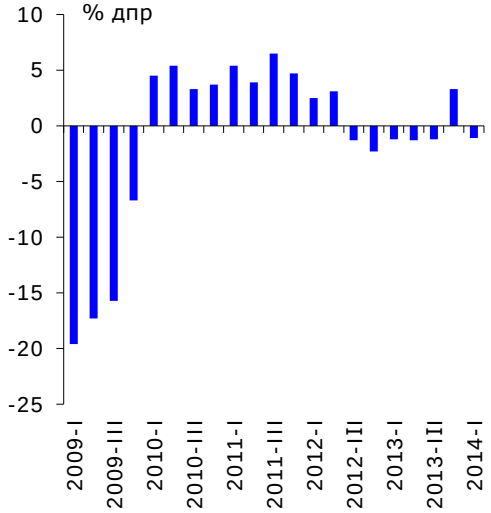
ЄС. 27 травня Європейська комісія вирішила, що Україна завершила перший етап плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України (ПДЛВР), оскільки вона здійснила всі необхідні зміни у законодавстві та плануванні. Верховна Рада прийняла останні чотири закони, необхідні для завершення першого етапу ПДЛВР 13 травня. Ці закони були спрямовані на (1) боротьбу з корупцією, (2) ліквідацію дискримінації на ринку праці, (3) посилення захисту біженців та (4) поліпшення захисту персональних даних. Метою ПДЛВР є забезпечення умов, що дозволяють ЄС скасувати візи на короткострокові поїздки громадян України до країн Союзу. Ця мета буде досягнута, коли Україна завершить другий етап ПДЛВР (ефективна та стала реалізація відповідних заходів). Зокрема, Україна повинна почати випуск біометричних паспортів. За словами Президента Петра Порошенка Україна має намір отримати безвізовий режим для короткострокових поїздок з України до країн Європейського Союзу з 1 січня 2015 року.

Реальний сектор: Інвестиції скоротились в першому кварталі

ВВП. Реальний ВВП знизився на 1,1% дпр в першому кварталі 2014 року. Реальне приватне кінцеве споживання зросло на 5,7% дпр завдяки збільшенню реального наявного доходу. Реальний

Населення: 45,5 млн.
Промислове виробництво/ВВП: 24%
Сільськогосподарське виробництво/ВВП: 8%
Інвестиції/ВВП: 21%
Експорт: Росія 25%, ЄС 28%
Імпорт: Росія 22%, ЄС 35%

Динаміка реального ВВП

Джерело: Держстат

Інститут економічних досліджень
та політичних консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01034 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

чистий експорт також зробив додатній внесок до економічного зростання. Водночас реальне нагромадження основного капіталу скоротилось на 19,1% дпр передусім через нижчі інвестиції в машини і обладнання, а також високу статистичну базу (минулого року були суттєві інвестиції в оснащення для виробництва сонячної електроенергії).

З боку виробництва реальна валова додана вартість (ВДВ) в переробній промисловості скоротилась на 6,8% дпр через слабкий внутрішній та зовнішній попит. Будівництво знизилось на 3,9% дпр з низької статистичної бази. Нижче промислове виробництво та менші обсяги зовнішньої торгівлі призвели до падіння реальної ВДВ в транспорті на 5,8% дпр.

Секторальні тенденції. *Починаючи з квітня, Держкомстат оприлюднює дані без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим та Севастополя. Статистичну базу також було переглянуто, з тим щоб зробити можливим порівняння з попередніми періодами.*

Обсяг промислового виробництва в квітні знизився на 6,0% дпр. Випуск в добувній промисловості скоротився на 1,6%. Зокрема, видобуток кам'яного і бурого вугілля знизився на 5.1% дпр, що може бути пояснено заворушеннями у Донецькій і Луганській областях. Обсяги випуску у переробній промисловості скоротились на 9,6% дпр через низький рівень внутрішнього і зовнішнього попиту. Виробництво в металургії скоротилось на 12,8% дпр через низький зовнішній попит, а також логістичні проблеми, пов'язані із заворушеннями на сході України.

Машинобудування скоротилось на 18,9% дпр передусім через суттєвий і затяжний спад у виробництві локомотивів і вагонів (скорочення на 53,4% дпр) з причини низького попиту з боку Росії.

Обсяг хімічного виробництва різко знизився на 23,3% дпр. Зокрема, роботу двох великих хімічних заводів у Донецькій області ("Стирол" у Горлівці і "Азот" в Сєвєродонецьку) було зупинено. Статистичні дані не враховують діяльність хімічних заводів, розташованих на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим (а саме, "Кримський Титан" і "Кримський содовий завод").

Швидке падіння у будівництві на 24,9% дпр передусім може бути пояснено зниженням бюджетних капітальних витрат внаслідок високого фіскального тиску. Крім того, імовірною причиною зниження обсягів житлового та комерційного будівництва є фінансові обмеження на тлі знецінення гривні та високої економічної і політичної невизначеності.

Сільськогосподарське виробництво в квітні зросло на 2,7% дпр.

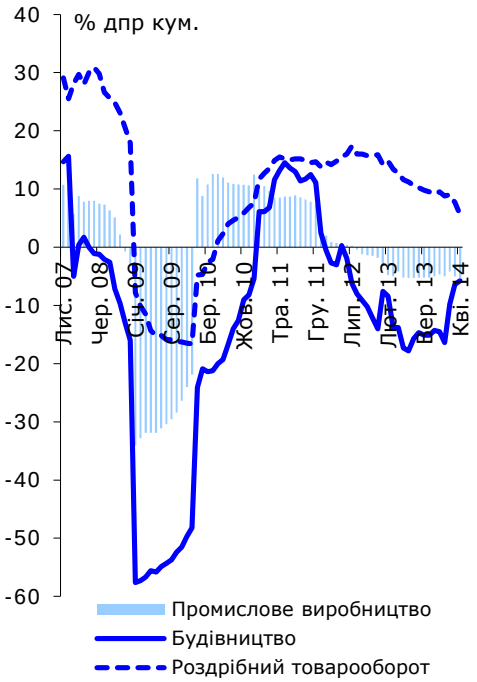
У період із січня до квітня зростання роздрібного товарообороту сповільнилось до 5,6% дпр. Зокрема, реальне зростання наявного доходу домогосподарств сповільнилось внаслідок високого фіскального тиску і фінансових проблем компаній.

Енергетика: Україна виплачує борги та починає реформи

Ціни на газ. "Нафтогаз" заплатив 786 млн дол. США за російський газ, спожитий у лютому та березні 2014 року. Це борг, який не оскаржується ані "Нафтогазом", ані російським "Газпромом". За газ, спожитий у січні, Україна заплатила в березні. Решта боргу, а також ціна на газ з квітня 2014 року досі обговорюються. "Нафтогаз" вважає ціну на газ, яку він платив у 2013 році, а також ціну, яку "Газпром" встановив з квітня 2014 року, зависокою. Українська сторона також наполягає на зміні формули ціни газу у газовому контракті та переносі точок заміру обсягів газу з західного на східний кордон України.

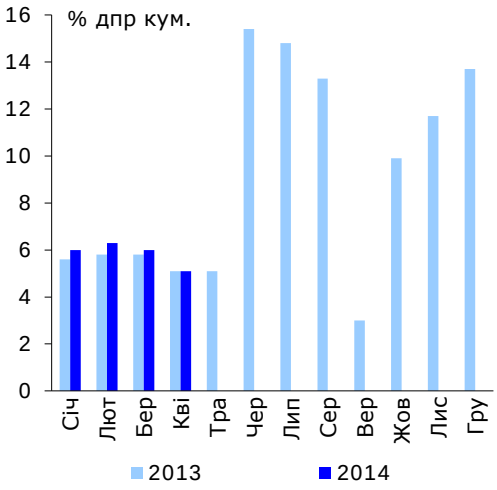
Реформа газового ринку. Український уряд оголосив про початок реформ у газовому секторі України. За словами Прем'єр-міністра України функції "Нафтогазу" з транспортування та зберігання газу будуть передані новостворенним компаніям:

Тенденції реального сектору
Тенденції реального сектору

Примітка: в квітні 2014 р. дані не включають Крим
Джерело: Держстат

Сільськогосподарське виробництво

Джерело: Держстат

"Українська газотранспортна система" та "Українські газові сховища". Перша компанія транспортуватиме газ, а друга пропонуватиме послуги зі зберігання газу всім гравцям газового ринку. Це великий крок до прозорості газового ринку. Інший крок зробив "Укртрансгаз", який розпочав оприлюднювати дані по обсягам транзиту газу на своєму веб-сайті. Сайт показує дані по шести газовимірювальним станціям. Це рішення відповідає вимогам ЄС.

Електроенергія. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики, (НКРЕ) підвищила тарифи на електроенергію для населення в середньому на 12% з червня 2014 року. Точне зростання тарифу залежить від місячних обсягів споживання електроенергії: домогосподарства, які споживають менше ніж 150 кВт*год на місяць, платитимуть на 10% більше. Тарифи для домогосподарств, які споживають більше 800 кВт*год, зростуть на 40%. Водночас НКРЕ підвищила прогнозну оптову ціну на електроенергію на 4,8% до 827,76 грн за 1 МВт*год. Відповідно до оцінок НКРЕ таке підвищення тарифів призведе до зменшення перехресного субсидування на 4% наступного року. Роздрібні ціни на електроенергію для промислових споживачів та бюджетних установ також буде підвищено з червня на 4,8% до 89,08-113,39 грн. за кВт*год в залежності від класу споживання.

Сільське господарство: Обсяги експорту зернових є стабільними, але ціни зросли

За інформацією Міністерства аграрної політики і продовольства Україна вже експортувала понад 31 млн т зернових (зокрема, 9 млн т пшениці, близько 20 млн т кукурудзи і 2 млн т ячменю) в 2013/2014 маркетинговому році. Крім того, решта 0,7 млн т є або в портових елеваторах, або вже завантажено на кораблі. Тому, до кінця 2013/2014 маркетингового року буде гарантовано експортовано більше 32 млн т зерна. Це приблизно на 28% більше, ніж у попередньому році.

Хоча складна політична та економічна ситуація не вплинула на обсяги експорту зернових, внутрішні ціни суттєво зросли. Відповідно до звіту Світового банку «Моніторинг цін на продовольство» ціни на пшеницю та кукурудзу в Україні зросли відповідно на рекордні 37% і 73% (у гривневому еквіваленті). Це можна пояснити ростом світових цін, девальвацією гривні, зростанням попиту на експорт зернових і збільшенням виробничих витрат. Зокрема, суттєве зростання цін на пшеницю та кукурудзу (18% і 12%, відповідно, в еквіваленті доларів США) спостерігалося на міжнародному ринку через занепокоєння щодо погіршення погодних умов, зростання попиту, та в меншій мірі, нестабільну політичну ситуацію в Україні. Водночас світові ціни на продовольство зросли на 4%.

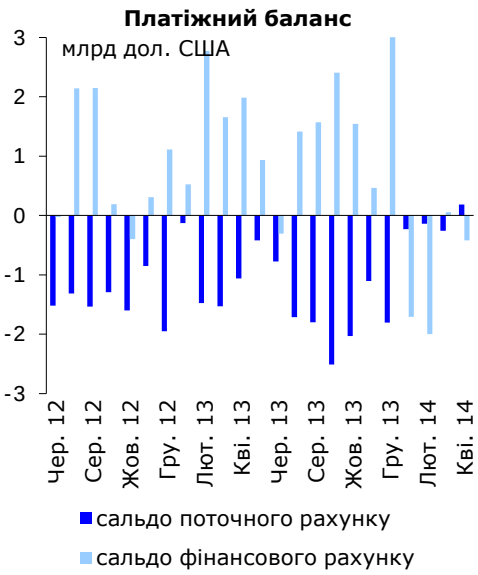
За повідомленням Міністерства поточні ціни на внутрішньому ринку на пшеницю 3-го класу складають 2416 грн за т, фуражну пшеницю - 2286 грн за т, середні ціни на ячмінь складають 1934 грн за т, ціни на кукурудзу - 2125 грн за т.

Зовнішній сектор: Баланс рахунку поточних операцій став додатнім

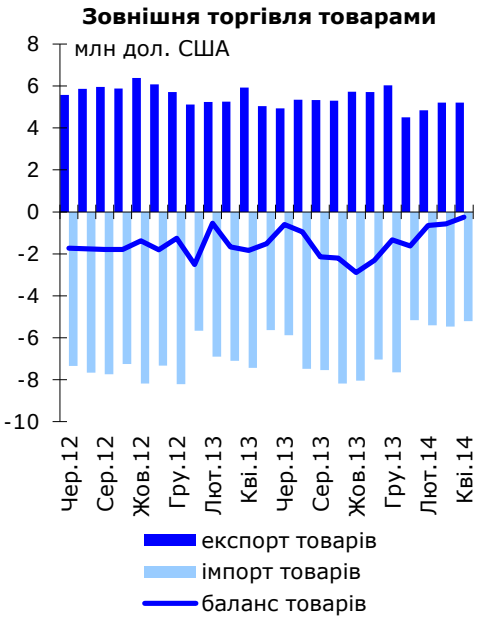
Попередні дані платіжного балансу, оприлюднені НБУ, з квітня 2014 року не включають АР Крим. Водночас НБУ не переглянув історичні дані.

Баланс рахунку поточних операцій (за виключенням АР Крим) мав позитивне сальдо у 0,2 млрд дол. США в квітні. Профіцит пояснювався падінням імпорту товарів.

Експорт товарів знизився на 12,1% дпр, передусім, внаслідок слабкого попиту. Експорт хімічної продукції впав найбільше (на 23,4% дпр), частково, внаслідок зростання ціни на природній газ. Крім того, АР Крим, де розташовано декілька хімічних підприємств, було *фактично* виключено з митної території України. Нижчий попит з боку Росії мав наслідком падіння експорту

Джерело: попередні оцінки НБУ

Джерело: попередні оцінки НБУ

продукції машинобудування (на 22,0% дпр). Також знизився експорт металургійної та мінеральної продукції. Водночас експорт продуктів харчування зріс на 8,9% дпр.

Імпорт товарів скоротився на 30,0% дпр. Зокрема, знецінення гривні призвело до імпортозаміщення. Попит на імпортні інвестиційні товари був слабким також внаслідок високої економічної та політичної невизначеності. В цілому, імпорт усіх ключових товарних груп, за виключенням мінеральних продуктів, впав на більше, ніж 30%. Зниження імпорту мінеральних продуктів лише на 6,85% дпр, найвірогідніше, пов'язане з високими обсягами імпорту газу. Крім того, НБУ використав ціну на імпортний газ з Росії рівну 268,5 дол. США за тисячу кубічних метрів.

Баланс рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій мав від'ємне сальдо 0,4 млрд дол. США. Основний внесок до такої динаміки зробив чистий відтік ПІІ у 0,4 млрд дол. США. Позитивне сальдо операцій з кредитами та облігаціями обумовлювалось зростанням короткострокового кредитування фінансових і нефінансових корпорацій. Чистий відтік активів з банківської системи у квітні склав 0,2 млрд дол. США внаслідок відтоку іноземної валюти з банківського сектору.

Фіскальна політика: Бюджетні доходи зростають

За оперативними даними Державного казначейства доходи Державного бюджету зросли на 11,2% дпр в січні-травні до 151 млрд грн, незважаючи на проблеми із збиранням податків в Донецькій та Луганській областях. За словами Прем'єр-міністра Арсенія Яценюка податкові надходження з цих двох областей становили близько 50% від плану в травні. Доходи Державного бюджету до загального фонду були на 0,2% нижчими, за планові. Вищі надходження було передусім забезпечено вищим трансфертом прибутку НБУ до бюджету. Крім того, доходи, ймовірно, було підтримано вищими цінами, зокрема, на імпорт, підвищенням ставок податків та нижчим відшкодуванням ПДВ.

В січні-квітні доходи Державного бюджету зросли на 13,6% дпр передусім через п'ятикратне підвищення трансферту прибутку НБУ до бюджету. Чисті надходження від ПДВ зросли на 3,3% дпр через нижче відшкодування ПДВ. Доходи від акцизу з ввезених товарів зросли через девальвацію гривні. Водночас доходи від ППП впали на 10,7% дпр через нижчі надходження авансових платежів і економічне сповільнення. Сукупні податкові доходи залишились на рівні, близькому до минулого року.

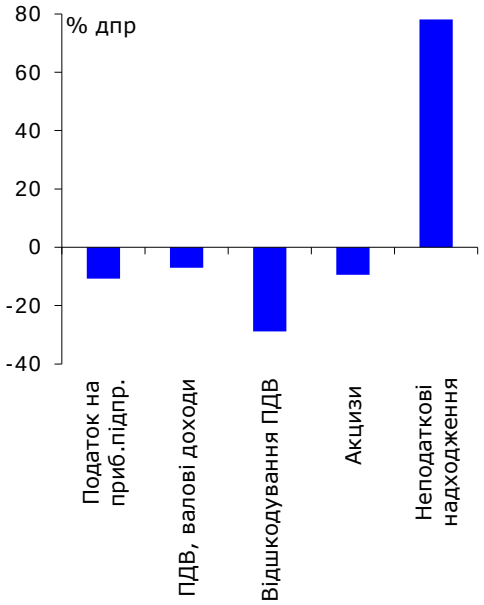
Дефіцит Державного бюджету у 6,9 млрд грн був меншим за минулорічний (у 16,1 млрд грн), оскільки зовнішні надходження було заплановано на травень. Видатки Державного бюджету залишились нижчими за планові, хоча вони зросли на 4,6% дпр.

Соціальна політика: Компенсація за підвищення комунальних тарифів

В липні уряд почне сплачувати спеціальну субсидію домогосподарствам з доходом на одного члена сім'ї, нижчим за прожитковий мінімум. Ця додаткова субсидія дорівнюватиме різниці в рахунку за оплату житлово-комунальних послуг домогосподарства до і після підвищення тарифів на газ, електроенергію та опалення. Вона має гарантувати захист найбідніших верств населення від підвищення тарифів до кінця опалювального сезону 2014/2015 року. Оскільки спеціальна субсидія фіксована найбідніші домогосподарства сплачуватимуть менше, якщо вони менше споживатимуть послуг.

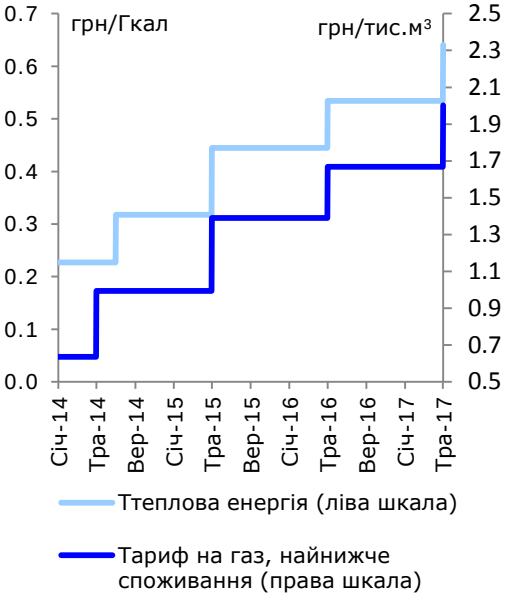
Нова компенсаційна програма доповнить звичайні житлово-комунальні субсидії, які обмежують рахунок за послуги на рівні 15% доходу домогосподарств (10% для домогосподарств, які складаються лише з непрацездатних осіб). Отже, уряд намагається полегшити тягар на бідні домогосподарства від підвищення тарифів, яке є обов'язковим кроком в рамках фіскальної консолідації. За оцінкою, заощадження видатків від зниження енергетичних субсидій, які надавались всьому

Зростання доходів Державного бюджету у січні-квітні 2014 року

Джерело: звіти Державного казначейства

Графік підвищення комунальних тарифів для населення

Джерело: Нацкомпослуг

населенню у вигляді занижених тарифів, буде вищим, ніж витрати на розширення покриття населення субсидіями.

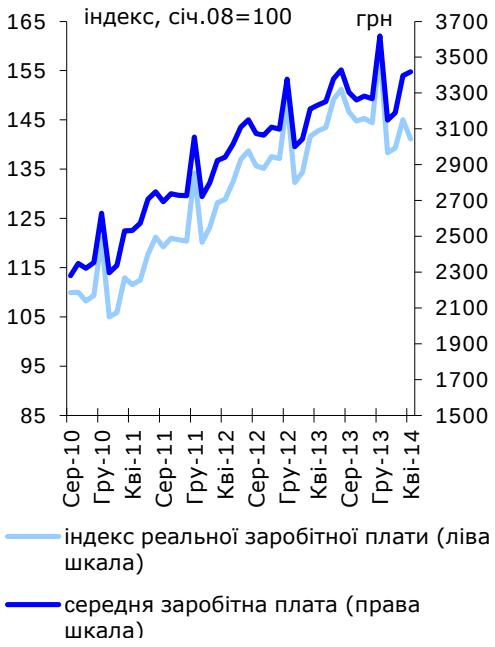
Ринок праці: Зменшення реальної заробітної плати

В квітні середня заробітна плата в Україні (без врахування АР Крим) зросла на 5,5% дпр в номінальному виразі, але зменшилася на 1,3% дпр в реальному виразі.

Середня заробітна плата в промисловості виросла на 6,5% дпр, передусім, завдяки підвищенню мінімальної заробітної плати на 6,2% дпр. Найбільше зросла середня заробітна плата у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення (17.1% дпр) передусім через ефект статистичної бази. Окрім цього суттєво зросла заробітна плата в металургії (11.9% дпр). Частково це пов'язано зі зростанням продажів металопродукції внаслідок девальвації гривні. Заробітна плата у виробництві фармацевтичних продуктів зросла на 12,5% дпр завдяки урядовим ініціативам з підтримки вітчизняного виробництва медикаментів і заміні імпортних ліків вітчизняними в державних закупівлях. На противагу цьому, заробітна плата зменшилася у виробництві комп'ютерів, електронної та оптичної продукції та в секторі виробництва автотранспортних засобів у зв'язку з фінансовими проблемами у відповідних галузях.

Темп зростання заробітної плати в сільському господарстві сповільнився до 6,5% дпр, ймовірно, через те, що, в умовах дефіциту фінансових коштів, агровиробники вирішили заощадити більше коштів для посівної. Високий бюджетний тиск призвів до зменшення або скасування премій та доплат в державному секторі. В результаті заробітна плата в сфері освіти зменшилася на 1,5% дпр, заробітна плата в секторі охорони здоров'я зросла лише на 2,8% дпр. Водночас заробітна плата в державному управлінні і обороні зросла на 7,0% дпр, найвірогідніше, завдяки збільшенню фінансування силових структур.

Середня заробітна плата

Джерело: Держстат

Монетарна політика: Споживча інфляція зросла до 10,9% дпр в травні

У травні споживча інфляція повернулась до рівня вищого за 10%, а саме 10,9% вперше з 2011 року. Перехід впливу знецінення гривні на рівень споживчих цін продовжувався третій місяць підряд. Слабкий попит обмежив зростання цін, але тиск витрат на ціни був сильним, зважаючи на невелику рентабельність та обмежене банківське фінансування. Підвищення тарифів на газ на 63% збільшило ІСЦ на 1,4%.

НБУ в травні підвищив відсоткові ставки за кредитами по стабілізаційним кредитам та кредитам на підтримку ліквідності до подвійної облікової ставки НБУ, але пізніше знизив її для раніше виданих стабілізаційних кредитів до 1,5 облікової ставки. Це зробило надзвичайне рефінансування НБУ дорожчим для банків. Водночас НБУ зробив резервні вимоги гнучкішими для банків, дозволивши їм з червня тримати менше резервів на щоденній основі.

В травні монетарні умови залишались порівняно легкими для здорових банків. Вони надалі зберігали суттєві обсяги ліквідності у формі депозитних сертифікатів НБУ овернайт. Міжбанківські відсоткові ставки надалі коливалися в проміжку 6-8% річних.

Динаміка монетарної бази та
Динаміка ІСЦ та монетарної бази

Джерело: Держстат, НБУ

Обмінний курс: Волатильність курсу гривні знизилась

У травні волатильність курсу гривні зменшилась, а міжбанківський курс гривні залишався в проміжку 11,4-11,8 грн за дол. США. Як очікувалось, НБУ продовжив дію вимоги щодо обов'язкового продажу 50% надходжень в іноземній валюті та інших адміністративних заходів. Втім надходження 5,1 млрд дол. США від офіційних кредитів та гарантованих єврооблігацій було недостатнім, щоб спричинити очікуване укріплення гривні. Це, найвірогідніше, пояснювалось політичними факторами та перебоями міжнародної торгівлі у Східній Україні.

Міжнародні резерви зросли до 17,9 млрд дол. США в кінці травня, оскільки НБУ отримав 3,2 млрд дол. США від МВФ та 2,1 млрд дол. США від інших кредиторів. НБУ також провів чисті інтервенції на суму 0,6 млрд дол. США для підтримки платежів за імпортований газ і провів виплати за державним боргом в іноземній валюті.

Державний борг: Перші транші зовнішньої фінансової допомоги отримано

Внутрішній борг. У травні внутрішні запозичення зменшились на фоні отриманого першого траншу кредиту МВФ (3,2 млрд дол. США) та очікуваної міжнародної фінансової допомоги. Міністерство фінансів розмістило номіновані у гривні ОВДП на суму 2,3 млрд грн в порівнянні з 7,1 млрд грн у квітні, тоді як середньозважена доходність за облігаціями зросла на 2,2 в.п. до 16,4% річних. Це, насамперед, пояснюється низьким попитом на державні облігації та небажанням уряду запозичувати кошти під високі відсоткові ставки. Частка короткострокових облігацій у загальному обсязі розміщення зросла до 23,4%. Крім того, уряд розмістив двотижневі ОВДП, номіновані у доларах США, на суму 255 млн дол. США.

Уряд збільшив статутний капітал НАК Нафтогазу на 10,0 млрд грн за рахунок спеціального випуску ОВДП із доходністю 14,3% річних. В цілому, у 2014 році уряд планує провести рекапіталізацію компанії на суму 33,3 млрд грн, що, як очікується, має забезпечити своєчасну оплату за імпортований природний газ.

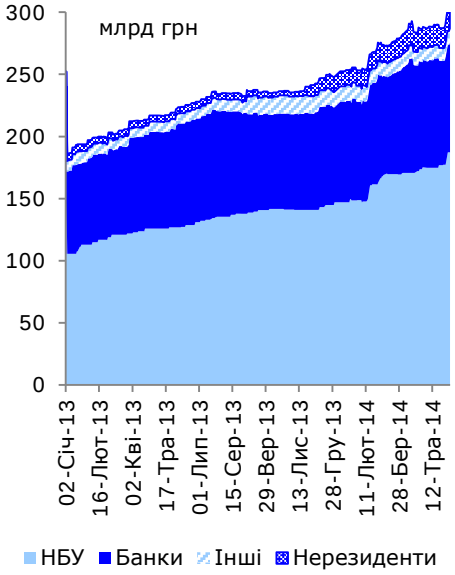
Зовнішній борг. Міністерство фінансів розмістило п'ятирічні єврооблігації на суму 1 млрд дол. США з доходністю 1,844% річних, що є історичним мінімумом. Це розміщення було забезпечено Угодою про гарантії запозичення між урядами України й США, що є частиною пакету міжнародної фінансової допомоги Україні.

Крім того, уряд отримав шістнадцятирічний кредит від Світового банку на суму 750 млн дол. США в рамках «Першої позики на політику розвитку (DPL-1)». Ці кошти мають бути спрямовані на проведення інституційних реформ і стабілізацію фінансової ситуації в країні. ЄС надав Україні перший транш позики в обсязі 100 млн євро в рамках програми макрофінансової допомоги, що становить 1,6 млрд євро. Наступний транш на суму 500 млн євро очікується в червні і буде використаний на потреби зовнішнього фінансування.

МВФ. 6 травня Україна отримала 3,2 млрд дол. США (2,1 млрд СПЗ) від МВФ в якості першого траншу позики за 2-річною угодою «стенд-бай», яка була затверджена Радою директорів МВФ у квітні. 2 млрд дол. США з першого траншу (1,3 млрд СПЗ) були спрямовані до бюджету, решту отримав НБУ.

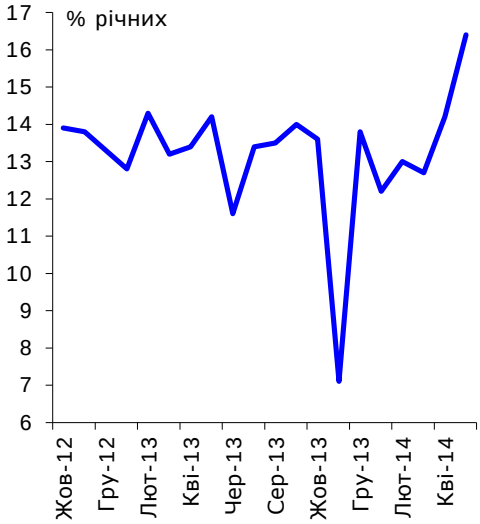
Як очікується, наприкінці червня Україну відвідає місія МВФ, яка визначить, чи виконують уряд та НБУ зобов'язання за програмою (станом на кінець травня). Якщо зобов'язання виконані, 25 липня Україна отримає другий транш позики у розмірі 0,9 млрд СПЗ. Очікується, що оцінка місії буде схвальною.

ОВДП, які знаходяться в обігу (за власником)

Джерело: НБУ

Середньозважена доходність ОВДП

Джерело: НБУ

Економічні Тенденції		II 12	III 12	IV 12	I 13	II 13	III 13	IV 13	Чер.	Лип.	Сер.	Вер.	Жов.	Лис.	Гру.	Січ.	Лют.	Бер.	Квіт.[к]	Тра.[к]
Пром. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	0,4	-1,2	-1,8	-5,0	-5,3	-5,2	-4,7	-5,3	-5,3	-5,2	-5,2	-5,2	-5,0	-4,7	-5,0	-4,2	-5,0	-5,3	…
Будівництво (реальне, кум.)	% дпр	-1,9	-9,1	-13,8	-13,8	-17,8	-15,1	-14,5	-17,8	-15,7	-14,7	-15,1	-15,1	-14,3	-14,5	-16,4	-9,8	-6,4	-5,8	…
С/госп. виробництво (реальне, кум.)	% дпр	7,4	-4,6	-4,5	5,8	15,4	3,0	13,7	15,4	14,8	13,3	3,0	9,9	11,7	13,7	6,0	6,3	6,0	5,0	…
Роздрібний товарооборот (реальне, кум.)	% дпр	16,0	16,0	15,9	13,4	11,2	9,8	9,5	11,2	10,6	10,2	9,8	9,5	9,2	9,5	8,8	9,0	7,7	5,6	…
Середня заробітна плата	грн.	3109	3064	3195	3085	3289	3331	3390	3380	3429	3304	3261	3283	3268	3619	3148	3189	3398	3432	…
ІСЦ	% дпр	-1,2	0,0	-0,2	-0,8	-0,1	-0,5	0,5	-0,1	0,0	-0,4	-0,5	-0,1	0,2	0,5	0,5	1,2	3,4	6,9	10,9
ІВЦ	% дпр	4,5	0,3	0,3	0,2	-1,6	-0,9	1,7	-1,6	-1,6	-0,9	-0,9	0,8	-0,5	1,7	1,9	3,3	3,9	6,1	8,8
Експорт (дол. США, кум.)*	% дпр	2,5	2,6	1,0	-4,7	-7,1	-6,2	-5,2	-8,4	-8,5	-8,7	-8,8	-9,0	-8,8	-7,6	-11,9	-9,8	-6,8	-8,3	…
Імпорт (дол. США, кум.)*	% дпр	9,8	7,6	5,6	-0,8	-8,3	-4,1	-3,4	-10,8	-9,6	-8,8	-6,4	-6,0	-5,7	-5,8	-8,7	-15,9	-18,4	-21,6	…
Баланс торгівлі товарами (кум.)	млрд. дол. США	-9,5	-14,8	-20,5	-4,0	-7,1	-14,2	-19,6	-7,1	-9,2	-11,4	-14,2	-16,6	-18,0	-19,6	-0,7	-1,2	-1,5	-1,5	…
Поточний рахунок, на кінець періоду*	млрд. дол. США	-5,9	-10,0	-14,4	-3,1	-5,5	-11,4	-16,4	-5,5	-7,2	-8,9	-11,4	-13,4	-14,5	-16,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,1	…
Валові міжнародні резерви	млрд. дол. США	29,3	29,3	24,5	24,7	23,2	21,6	20,4	23,2	22,7	21,7	21,6	20,6	18,8	20,4	17,8	15,5	15,1	14,2	17,9
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	6,6	5,8	6,4	9,9	13,4	14,8	20,3	13,4	13,5	13,6	14,8	17,3	20,9	20,3	17,0	21,0	28,5	26,8	26,7
Сер.відс.ставка за кредитами у грн.**	% річних	15,7	19,6	20,8	16,2	15,4	15,3	16,5	15,3	15,7	15,0	15,2	15,4	16,7	17,4	15,1	20,3	20,0	17,0	17,7
Обмінний курс(міжбанківський), середній	дол. США	8,06	8,10	8,15	8,12	8,14	8,15	8,21	8,15	8,14	8,12	8,17	8,18	8,20	8,24	8,37	9,08	9,98	11,61	11,78
Обмінний курс(офіційний), середній	дол. США	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	8,65	9,92	11,64	11,64
Обмінний курс, середній	євро	10,26	9,99	10,37	10,55	10,44	10,58	10,87	10,41	10,45	10,64	10,67	10,90	10,79	10,94	10,92	11,80	13,69	16,08	16,00

Джерела: Держкомстат, НБУ, ICAP, власні розрахунки,
* Місячні дані наведені тільки для експорту/імпорту товарів (джерело: НБУ, попередні дані)
квартальні дані наведені для експорту/імпорту товарів та послуг (джерело: НБУ)
** Середньозважена відсоткова ставка за кредитами у гривнях (джерело: НБУ)
[к] дані не включають окуповану територію АР Крим

Основні Економічні Показники		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Номінальний ВВП	млрд. грн.	170,1	204,2	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	720,7	948,1	913,3	1082,6	1302,1	1408,9	1454,9
Номінальний ВВП	млрд. дол. США	31,3	38,0	42,4	50,1	64,9	86,2	107,8	142,7	179,9	117,2	136,4	163,4	176,3	182,0
Зростання ВВП (реальне)	% дпр	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,9	2,3	-14,8	4,1	5,2	0,3	0,0
Промислове виробництво (реальне)	% дпр	13,2	14,2	7,0	15,8	12,5	3,1	6,2	10,2	-3,1	-21,9	11,2	7,3	-0,5	-4,7
Сільськогосп. виробництво (реальне)	% дпр	9,8	10,2	1,2	-11,0	19,7	-0,1	0,4	-5,2	17,5	0,1	-1,0	17,5	-4,5	13,7
ІСЦ, в середньому за період	% дпр	28,2	12,0	0,8	5,2	9,0	13,5	9,1	12,8	25,2	15,9	9,4	8,0	0,6	-0,3
ІСЦ, на кінець періоду	% дпр	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	0,5
ІВЦ, в середньому за період	% дпр	20,9	8,6	3,1	7,6	20,5	16,7	9,6	19,5	35,5	6,5	20,9	19,0	3,7	-0,1
ІВЦ, на кінець періоду	% дпр	20,8	0,9	5,7	11,1	24,1	9,5	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7	14,2	0,3	1,7
Експорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	17,9	9,5	10,7	24,0	42,6	7,5	13,2	27,5	33,8	-36,7	27,1	28,2	1,0	-5,2
Імпорт товарів та послуг (дол. США)	% дпр	18,9	14,1	4,9	28,7	31,3	20,4	22,0	35,5	38,6	-43,1	29,3	33,8	5,6	-3,4
Поточний рахунок	млрд. дол. США	1,5	1,4	3,1	2,9	6,9	2,5	-1,6	-5,3	-12,9	-1,9	-2,9	-9,3	-14,3	-16,4
Поточний рахунок	% ВВП	4,7	3,7	7,6	5,9	10,6	2,9	-1,5	-3,7	-7,2	-1,7	-1,7	-5,7	-8,1	-9,0
Чисті прямі іноземні інвестиції	млрд. дол. США	0,6	0,8	0,7	1,4	1,7	6,5	5,3	9,2	9,9	4,5	5,7	6,6	6,6	3,4
Міжнародні резерви	млрд. дол. США	1,5	3,1	4,4	6,9	9,7	19,4	22,4	32,5	31,5	26,5	36,7	31,8	31,4	20,4
Дефіцит (профіцит) зведеного бюджету*	% ВВП	-0,7	-1,9	0,8	-0,2	-3,0	-1,9	-0,7	-1,1	-1,5	-2,4	-6,0	-1,8	-3,6	-4,4
Загальний державний борг	% ВВП	45,3	36,5	33,5	29,0	24,7	17,7	14,8	12,5	19,9	33,0	39,9	36,0	37,4	40,1
Зовн. державний борг (загальний)	% ВВП	33,0	26,3	24,1	21,4	18,6	13,4	11,7	9,8	15,0	21,5	25,6	22,8	22,0	20,6
Грошова база, на кінець періоду	% дпр	39,9	37,4	33,6	30,1	34,1	53,9	17,5	46,0	31,5	4,4	15,8	6,3	6,4	20,3
Обмінний курс, середній	дол. США	5,4	5,4	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	5,3	7,8	7,9	8,0	8,0	8,0
Обмінний курс, на кінець періоду	дол. США	5,4	5,3	5,3	5,3	5,3	5,1	5,1	5,1	7,7	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Обмінний курс, середній	євро	5,0	4,8	5,0	6,0	6,6	6,4	6,3	6,9	7,7	10,9	10,5	11,1	10,3	10,6
Обмінний курс, на кінець періоду	євро	5,1	4,7	5,5	6,7	7,2	6,0	6,7	7,4	10,9	11,7	10,6	10,5	10,3	11,0

Джерела: Держкомстат, НБУ, Міністерство фінансів, власні розрахунки
* "Мінус" означає дефіцит бюджету, без коштів на рекапіталізацію

Скорочення

дпк до попереднього кварталу
дпм до попереднього місяця
дпр до попереднього року
кум. кумулятивно

Квартальні тенденції

Національні рахунки		I 11	II 11	III 11	IV 11	I 12	II 12	III 12	IV 12	I 13	II 13	III 13	IV 13	I 14
ВВП	млрд. грн.	257,7	311,0	369,8	363,6	293,5	349,2	387,6	378,6	302,9	353,0	394,7	404,3	313,0
Реальний ВВП	% дпр	5,1	3,9	6,5	5,0	2,5	3,1	–1,3	-2,3	-1,2	-1,3	-1,2	3,3	-1,1
Споживання домогосподарств (реальне)	% дпр	13,2	14,2	16,1	18,5	7,8	12,3	11,0	5,5	6,5	9,5	8,4	6,8	5,7
Споживання сектору держ. управління (реальне)	% дпр	2,0	2,9	-9,4	-6,6	3,3	4,8	9,9	1,5	1,1	-2,3	-3,3	-2,5	-9,1
Валове нагромадж. осн. капіталу (реальний)	% дпр	-1,8	3,7	9,7	12,0	13,8	17,5	-5,2	-4,9	7,0	-17,4	-7,7	-5,1	-19,1
Експорт тов/посл (реальний)	% дпр	19,4	4,9	0,3	-4,1	-7,3	-8,1	-3,8	-9,6	-9,0	-14,3	-7,9	-4,1	-2,0
Імпорт тов/посл (реальний)	% дпр	38,1	23,3	12,5	5,2	-3,0	9,0	4,3	-2,6	-2,4	-18,4	-0,7	-1,8	-7,0
Сільське госп., мислив., ліс. госп. (реальна)*	% дпр	4,9	1,3	16,7	38,1	0,5	11,5	-8,3	-4,0	5,7	20,8	-2,0	38,2	6,0
Обробна пром. (реальна)*	% дпр	7,8	3,4	4,6	-2,9	1,1	1,8	-4,8	-5,5	-9,5	-9,2	-9,8	-8,9	-6,8
Будівництво (реальна)*	% дпр	1,7	10,9	0,1	2,0	1,2	3,4	-15,3	-20,8	-14,9	-20,8	-11,1	-7,7	-3,9
Торгівля, ремонт (реальна)*	% дпр	9,8	2,8	6,1	3,0	3,2	4,6	0,4	-1,2	1,6	-0,2	1,9	4,7	3,1
Транспорт (реальна)*	% дпр	10,2	7,9	5,7	11,1	-2,3	-3,3	-8,4	-9,5	-2,7	-0,6	2,8	2,8	-5,8
Платіжний баланс														
Сальдо рахунку поточних операцій	млрд. дол. США	-1,6	-1,7	-2,6	-4,4	-2,1	-3,8	-4,0	-4,9	-3,1	-2,3	-6,0	-4,9	-0,6
Сальдо рахунку поточних операцій	% від ВВП	-4,9	-4,4	-5,6	-9,5	-5,6	-8,7	-8,3	-10,3	-8,3	-5,1	-12,2	-9,8	-1,8
Баланс товарів	млн. дол. США	-3597	-2851	-4580	-5224	-3867	-5577	-5215	-5833	-4045	-3053	-7232	-5268	-1486
Баланс послуг	млн. дол. США	1262	1514	2007	1312	1299	1362	1975	1084	822	893	1919	480	820
Поточні трансферти	млн. дол. США	1039	878	988	803	683	805	777	711	533	589	480	547	232
Прямі іноземні інвестиції	млн. дол. США	880	2422	2090	1623	1663	1091	2002	1871	821	472	1199	859	-543
Портфельні інвестиції	млн. дол. США	149	113	42	207	-3	74	83	339	705	579	664	-757	-252
Валові золотовалютні резерви	млрд. дол. США	36,4	37,6	35,0	31,8	31,1	29,3	29,3	24,5	24,7	23,2	21,6	20,4	14,2
Ринковий обмінний курс, грн./дол. США	середнє	7,95	7,98	7,99	8,01	8,03	8,04	8,09	8,11	8,11	8,14	8,15	8,21	9,14
Офіційний обмінний курс, грн./дол. США	середнє	7,94	7,97	7,97	7,98	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	7,99	8,86
Бюджет														
Доходи зведеного бюджету	% від ВВП	32,8	30,0	29,5	30,7	33,6	31,6	28,2	33,7	35,3	29,5	29,1	28,9	35,8
Податок на доходи фіз. осіб	% від ВВП	5,0	4,8	4,2	4,7	5,1	4,9	4,4	5,0	5,3	5,1	4,7	4,9	5,2
Податок на прибуток підприємств	% від ВВП	4,5	4,5	3,6	4,4	4,9	4,1	2,9	4,2	6,2	3,4	3,0	3,0	5,0
Податок на додану вартість	% від ВВП	7,6	12,9	9,6	9,6	10,8	10,3	8,6	10,0	9,7	9,1	8,2	8,5	8,8
Акцизні збори	% від ВВП	2,1	3,0	2,7	2,4	2,8	2,9	2,8	2,4	3,1	2,6	2,3	2,2	2,5
Видатки зведеного бюджету	% від ВВП	32,8	33,1	26,9	35,6	33,7	33,8	30,7	41,4	37,0	36,0	30,4	36,3	35,7
Поточні видатки	% від ВВП	31,5	30,8	23,9	30,1	31,8	31,3	27,7	37,4	35,7	34,1	28,5	33,5	35,2
Капітальні видатки	% від ВВП	1,3	2,4	3,0	5,5	1,9	2,4	2,9	4,0	1,3	1,9	1,9	2,8	0,5
Дефіцит зведеного бюджету	% від ВВП	-0,3	-3,4	-3,9	-5,5	-0,2	-2,6	-3,0	-7,8	-1,9	-6,3	-1,5	-7,4	0,1
Надходження від приватизації	% від ВВП	0,4	3,2	0,0	0,1	1,4	0,3	0,1	0,4	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0
Ринок праці														
Середня зарплата (реальна)	% дпр	11,1	5,5	7,7	10,8	14,7	16,5	13,3	12,9	9,9	9,3	8,1	5,9	3,5
Доходи домогосподарств (реальні)	% дпр	7,8	1,9	7,3	7,7	6,0	13,0	10,4	9,4	8,9	5,7	2,5	4,7	…
Рівень безробіття (за методологією МОП)	% кум	8,7	7,7	6,9	8,2	8,4	7,1	6,6	8,0	8,0	7,5	7,0	7,6	…
Банківський сектор														
Грошовий агрегат М0	% дпр	15,7	11,5	8,6	6,3	4,7	6,7	5,2	5,5	9,7	9,8	12,3	17,0	19,2
Грошовий агрегат М2	% дпр	25,5	22,0	16,0	14,4	11,2	9,0	10,7	13,1	16,0	17,9	19,2	17,5	17,7
Вклади населення в нац. валюті	% дпр	43,3	26,0	16,7	12,3	14,4	16,4	16,3	16,3	19,1	26,5	33,4	38,0	7,9
Вклади населення в ін. валюті	% дпр	19,7	21,0	15,7	13,4	12,4	10,8	17,0	21,8	17,0	14,7	8,4	0,9	19,8
Кредити комерційних банків в нац. валюті	% дпр	16,0	18,5	21,1	21,0	17,4	15,3	9,1	7,7	8,6	7,4	10,2	16,9	12,3
Кредити комерційних банків в іноз. валюті	% дпр	-2,1	0,9	-2,3	-4,2	-7,0	-10,8	-9,9	-7,3	-4,4	-0,4	0,8	2,8	36,4
Довгострокові кредити комерційних банків	% дпр	5,0	6,3	5,3	2,9	-2,9	-7,0	-8,0	-6,6	-5,6	-2,7	-0,5	2,9	26,3
Довгострокові кредити комерційних банків	% від загальн.	67,2	66,6	64,4	62,9	61,5	59,8	59,1	57,8	55,9	55,7	55,1	53,2	58,5
Середня процентна ставка за кредитами в нац. валюті	% річних	13,1	13,5	14,1	18,4	15,5	15,6	19,5	20,8	16,2	15,3	15,3	16,5	18,4
Середня процентна ставка за кредитами в іноз. валюті	% річних	10,2	9,8	8,8	8,4	8,2	8,2	8,5	8,8	9,4	9,7	9,6	8,8	8,7

Джерела: Національний банк України, Державний комітет статистики, Державне казначейство, Міністерство фінансів, розрахунки ІЕД
* зміна доданої вартості

Контакти:

Інститут Економічних Досліджень
та Політичних Консультацій
вул. Рейтарська 8/5-А, 01030 Київ
Тел. (+38044) 278-6342
Факс (+38044) 278-6336
E-mail: institute@ier.kiev.ua
http://www.ier.com.ua

Голова Правління

Ігор Бураковський
burakovsky@ier.kiev.ua

Виконавчий директор

Оксана Кузяків
kuziakiv@ier.kiev.ua

Директор з наукової роботи

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Центр економічних досліджень

Олександра Бетлій
betliy@ier.kiev.ua

Віталій Кравчук
Kravchyk@ier.kiev.ua

Дмитро Науменко
naumenko@ier.kiev.ua

Ірина Коссе
kosse@ier.kiev.ua

Катерина Пількевич
pilkevich@ier.kiev.ua

Артур Ковальчук
kovalchuk@ier.kiev.ua

Галько Світлана Василівна
galko@ier.kiev.ua

Костянтин Кравчук
k.kravchuk@ier.kiev.ua

Віктор Гречин
grechyn@ier.kiev.ua

Микола Риженков
ryzhenkov@ier.kiev.ua

Центр досліджень сучасного суспільства

Ірина Федець
fedets@ier.kiev.ua

Ганна Опанасенко
opanasenko@ier.keiv.ua

Німецько-український агрополітичний діалог

Юлія Огаренко
ogarenko@ier.kiev.ua

Марія Ярошко
Yaroshko@apd-ukraine.de

Застереження

Місячний Економічний Моніторинг України, підготовлений Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, має виключно інформаційний характер. Судження, представлені у цій публікації, відображають нашу точку зору на момент опублікування та можуть бути змінені без попередження. Хоча ми доклали самих ґрунтовних зусиль для підготовки якомога точнішої публікації, ми не беремо на себе жодної відповідальності за можливі помилки. Інститут не несе зобов'язань за будь-які збитки чи інші проблеми, які виникли прямо чи опосередковано через використання будь-яких показників цієї публікації. Копіювання без попереднього узгодження заборонено. В разі цитування обов'язковим є посилання на Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.